

DOI: 10.25140/2411-5215-2021-4(28)-68-74

УДК 330.341.2

JEL classification: L59

Наталія Шевчук

кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри економіки і підприємництва
Національний технічний університет України
"Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського" (Київ, Україна)
E-mail: nata520522@gmail.com. ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0355-9793>
ResearcherID: [AAV-9673-2021](https://orcid.org/AAV-9673-2021)

**СВІТОВИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ ІНДУСТРІАЛЬНИХ ПАРКІВ
ТА ЇХНІ ПЕРЕВАГИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ**

У статті узагальнено світовий досвід щодо розвитку індустріальних парків та виокремлення переваг їх функціонування для економіки України. Встановлено, що індустріальний парк об'єднує в собі різні підприємства різних сфер діяльності з метою виробництва інноваційної, екологічно чистої, високорентабельної, конкурентоспроможної продукції як на внутрішньому, так і на світовому ринку. Досліджено досвід Великої Британії, Німеччини, Туреччини, США, Китаю та інших країн щодо розвитку індустріальних парків. На сьогодні в різних країнах існують різні інституціональні пільги щодо функціонування індустріальних парків, найчастіше мотиватором створення індустріальних парків виступають податкові пільги, серед яких: пільги щодо податку на прибуток підприємств; звільнення від ввізного мита на обладнання та устаткування для роботи підприємств у межах індустріального парку; звільнення від сплати податку на нерухомість, податку на землю або податку на оренду землі, сплати місцевих податків та зборів; зниження тарифів на комунальні послуги. Проаналізовано останні зміни щодо розвитку індустріальних парків у податковому та митному кодексах у напрямі звільнення від сплати податку на додану вартість; звільнення від податку на прибуток; надання повноважень місцевій владі щодо встановлювання пільгових ставок податку на нерухомість та плату за землю. Підприємства, що об'єднуються в межах індустріального парку, мають такі переваги, як отримання комплексу послуг щодо організаційно-правового регулювання діяльності завдяки перекладенню частини функцій на керівну компанію індустріального парку; розширення доступу до ресурсів, у тому числі фінансових ресурсів; зменшення витрат, за рахунок спільного використання інфраструктурних об'єктів; розширення можливостей щодо виходу на міжнародні ринки; залучення до науково-технічної та інноваційної діяльності; інституціональне закріплення певних пільгових умов функціонування.

Ключові слова: індустріальний парк; екоіндустріальний парк; розвиток; промисловий розвиток; пільги.

Рис.: 1. Бібл.: 14.

Постановка проблеми. Світова практика доводить ефективність функціонування індустріальних та екоіндустріальних парків по всьому світу. Їх функціонування сприяє не тільки стійкості економічного розвитку на інноваційній основі регіонів та країн, а також дає можливість забезпечити підвищення якості життя населення та екологічність виробництва. Одночасна векторність соціального, економічного та екологічного розвитку відповідає парадигмі сталого розвитку, засади якої впроваджуються і в Україні. Розвиток індустріальних парків сприяє підвищенню екологічності виробництва, раціоналізації використання ресурсів, активізації інноваційної діяльності тощо. Ці та інші питання є актуальними для розвитку України та її регіонів та потребують подальших опрацювань у напрямі реалізації проекту розвитку індустріальних парків та їх трансформації в екоіндустріальні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Серед науковців, що досліджують тему розвитку індустріальних парків та їх трансформацією в екоіндустріальні парки, слід відзначити праці таких, як В. Галасюк [2], Н. Беллантуоно [9], І. Єгоров [3], Н. Соліх [11], С. Тульчинська [12; 13]. Ю. Чичиренко [8]. Також дослідженнями у цій площині займаються експерти Національного інституту стратегічних досліджень [3; 4], Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) [10], Організації Об'єднаних Націй з промислового розвитку (ЮНІДО) [14] тощо.

Науковці досліджують особливості індустріальних парків, їхні переваги для розвитку промисловості, інноваційності економічного розвитку територій та країн загалом, необхідних управлінських рішень та інституціональної підтримки розвитку індустріальних парків, їх трансформація в екоіндустріальні. Проте необхідно зауважити, що попри значний доро-

ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

бок науковців у цій площині питання розвитку індустріальних парків та їх трансформації в екоіндустріальні парки з урахуванням можливої імплементації світової практики в Україні залишається недостатньо розробленою та вимагає подальших наукових розвідок.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Попри велику кількість проведених досліджень на тему індустріальних парків, вивчення сучасних тенденцій та переваг індустріальних парків є досить актуальними в Україні і потребують подальших опрацювань у напрямі реалізації проекту розвитку індустріальних парків та їх трансформації в екоіндустріальні.

Постановка завдання. Метою цього дослідження є узагальнення світового досвіду щодо розвитку індустріальних парків та виокремлення переваг їх функціонування для економіки України. Для досягнення окресленої мети було вирішено такі завдання:

- з'ясовано, що представляє собою індустріальний парк відповідно до законодавства України;
- досліджено історію виникнення індустріальних парків у світі та їхній розвиток;
- проаналізовано світова практика щодо пільг індустріальних парків;
- визначено останні зміни в інституціональному полі щодо розвитку індустріальних парків в Україні;
- встановлено переваги індустріальних парків для їх учасників;
- виокремлено переваги розвитку індустріальних парків для економіки регіонів та країни загалом.

Виклад основного матеріалу. У Законі України «Про індустріальні парки» зазначається, що «індустріальний (промисловий) парк – визначена ініціатором створення індустріального парку відповідно до містобудівної документації облаштована відповідною інфраструктурою територія, у межах якої учасники індустріального парку можуть здійснювати господарську діяльність у різних сферах» [7].

У цьому визначенні відображається сутність функціонування індустріального парку. Індустріальний парк об'єднує в собі різні підприємства різних сфер діяльності з метою виробництва інноваційної, екологічно чистої, високорентабельної, конкурентоспроможної продукції як на внутрішньому, так і на світовому ринку.

Сама ідея виникнення об'єднань у вигляді індустріальних парків не нова. Так, першими індустріальними парками у світі вважаються Траффордський (Trafford Park) індустріальний парк, що був заснований у 1896 р. компанією «Shipcanal and Docks», який територіально розміщувався поблизу Манчестера [5]. Бурхливий розвиток індустріальних парків припадає на 30-і роки ХХ століття за рахунок проведення реформування регіональної політики у напрямі децентралізації, а другий виток розвитку індустріальних парків у Великій Британії спостерігався у 60-х роках у межах програми розвитку кризових відсталих районів країни. Це привело до того, що кількість індустріальних парків зросла до 60. Третім потужним драйвером розвитку індустріальних парків у Великій Британії стала проблема перенасиченості робочою силою м. Лондона, що спонукало до будівництва нового міста Мілтон-Кейнс та відкриття нових індустріальних парків для активізації промисловості та залучення робочої сили у цю місцевість. Тобто, як доводить досвід Великої Британії, розвиток індустріальних парків може бути використаний для вирішення різнополярних проблем соціально-економічного розвитку, серед яких розвиток промисловості, активізація економіки депресивних територій, переміщення робочої сили тощо.

Трошки згодом у 1907 р. індустріальний парк було засновано у США поблизу Чикаго. У США нині функціонує понад 400 індустріальних парків [9].

У середині минулого сторіччя поширення ідеї розвитку індустріальних парків отримав новий імпульс із відкриттям їх у Сінгапурі у 1951 р., а згодом у всіх країнах Азійських Тигрів.

Серед європейських країн, що стояли у витоків розвитку індустріальних парків, потрібно відзначити Німеччину, у якій перший парк Euro-Industriepark Munchen було створено у 1963 р. Це стало поштовхом для активного розвитку індустріальних парків по всій території країни. Основним імпульсом для розвитку стало залучення інвестиційних державних ресурсів. Індустріальні парки в Німеччині розташувались по всій її території, їхня головна відмінність полягала в площі їх розташування. Так, якщо у конкретній землі густозаселена територія та наявні незначні посівні сільськогосподарські площі, тоді розміри індустріальних парків для розміщення технологічного устаткування були меншими. У Німеччині успішно функціонують близько 200 індустріальних парків, більшість яких трансформовано в екоіндустріальні парки [2].

Активність розвитку індустріальних парків по всьому світу отримала на початку цього століття. Так, прикладами можуть бути індустріальні парки Туреччини, у якій з 2000 р. було започатковано майже 300 таких парків, що дало суттєве збільшення ВВП уже за перше десятиліття, а експорт промислової продукції збільшився у тричі [5].

У Китаї налічується всього 54 індустріальні парки, але вони мають дуже вагомое значення для всієї країни, оскільки на них припадає близько 10 % ВВП країни, 30 % інвестицій, 37 % товарного експорту та працевлаштовані 4 млн. робітників.

На сьогодні в різних країнах існують різні інституціональні пільги щодо функціонування індустріальних парків, найчастіше мотиватором створення індустріальних парків виступають податкові пільги. Так, серед податкових пільг щодо індустріальних парків у різних країнах світу застосовують [2; 4; 5; 9]:

- пільги щодо податку на прибуток підприємств (такі пільги в різних відсотках встановлені в Туреччині, Чехії, Нідерландах, Китайській Народній Республіці);

- звільнення від ввізного мита на обладнання та устаткування для роботи підприємств у межах індустріального парку (серед країн, що застосовують такі пільги: Азербайджан, Білорусь, Нідерланди, Туреччина, Узбекистан);

- звільнення від сплати податку на нерухомість (досить часто зустрічається саме така пільга, оскільки в багатьох країнах цей податок є досить суттєвим. Серед країн, що застосовують таку пільгу щодо індустріальних парків, належать: Азербайджан, Білорусь, Польща, Нідерланди, Туреччина, Тайвань, Казахстан, Узбекистан);

- звільнення від податку на землю або податку на оренду землі (Туреччина, Тайвань, Китай, Литва);

- звільнення від сплати місцевих податків та зборів (Угорщина);

- зниження тарифів на комунальні послуги (Туреччина, Угорщина).

Необхідно зазначити, незважаючи на те, що Закон України про індустріальні парки в Україні був ухвалений у 2012 р. Тільки у грудні 2021 р. було схвалено зміни до Податкового та Митного кодексів щодо створення сприятливих вимог та пільгових ставок оподаткування для індустріальних парків із метою залучення інвестиційних ресурсів у промислове виробництво. У результаті цих змін для учасників індустріальних парків передбачається:

- звільнення від сплати податку на додану вартість під час імпорту в Україну нового устаткування для переробної промисловості або науково-дослідної діяльності, що здійснюється в межах індустріального парку;

- звільнення від податку на прибуток протягом десяти років за умови виконання низки умов, до яких належить здійснення діяльності виключно на території індустріального парку, а також не нараховувати й не виплачувати дивіденди на користь власника корпоративних прав;

- надання повноважень місцевій владі на території індустріального парку встановлення пільгових ставок податку на нерухомість та плати за землю.

Такі податкові стимули стануть поштовхом для розвитку індустріальних парків в Україні.

ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

З часів початку формування індустріальних парків до нашого часу основна ідея їх розвитку залишилась не змінною. Підприємства, що об'єднуються в межах індустріального парку, мають такі переваги (рис. 1):

- отримання комплексу послуг щодо організаційно-правового регулювання діяльності, перекладення частини функцій на керівну компанію індустріального парку;
- розширення доступу до ресурсів, у тому числі фінансових ресурсів;
- зменшення витрат, за рахунок спільного використання інфраструктури;
- розширення можливостей щодо виходу на міжнародні ринки;
- замученість до науково-технічної та інноваційної діяльності;
- інституціональне закріплення певних пільгових умов функціонування.

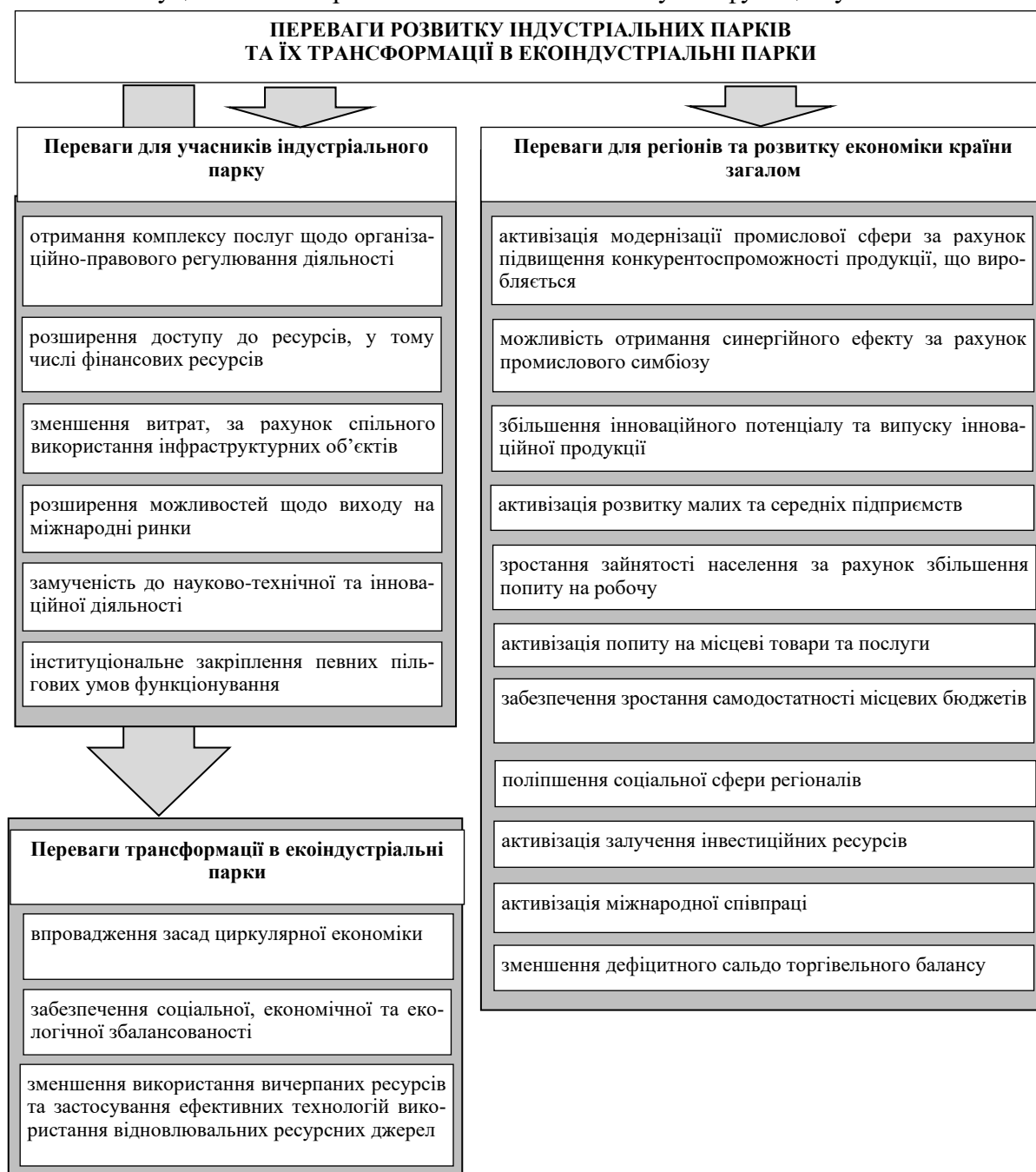

Рис. 1. Переваги розвитку індустріальних парків та їх трансформації в екоіндустріальні парки

Джерело: побудовано авторкою.

Індустріальний парк має вагомі позитивні екстерналиї для розвитку регіональних економічних систем та конкретних територій, що відбивається на стійкості зростанні економіки всієї країни. Це пов'язано з тим, що розвиток індустріальних парків дає можливість отримати такі позитивні ефекти:

- індустріальні парки виступають потужним активатором модернізації промислової сфери не тільки конкретної місцевості, а і країни загалом за рахунок підвищення конкурентоспроможності продукції, що виробляється;
- отримання синергійного ефекту за рахунок промислового симбіозу;
- збільшення інноваційного потенціалу та випуску інноваційної продукції;
- активізація розвитку малих та середніх підприємств;
- зростання зайнятості населення за рахунок збільшення попиту на робочу силу;
- активізація попиту на товари та послуги, що виробляються та надаються в невеликій відстані від розташування індустріального парку;
- забезпечення зростання самодостатності місцевих бюджетів за рахунок підвищення податкових надходжень;
- поліпшення соціальної сфери регіоналів за рахунок підвищення доходів місцевих бюджетів та можливості їх перерозподіл на соціальні потреби;
- підвищити зацікавленість інвесторів, у тому числі іноземних та активізувати залучення інвестиційних ресурсів;
- активізація міжнародної співпраці за рахунок розширення можливостей та доступу виходу на міжнародні ринки з конкурентоспроможною продукцією;
- зменшення дефіцитного сальдо торговельного балансу за рахунок підвищення експорту виробництва промислової продукції та її продажу на світовому ринку тощо.

В Україні із урахуванням світового досвіду потрібно йти шляхом розвитку індустріальних парків із забезпеченням їх трансформації в екоіндустріальні.

Висновки та пропозиції. Таким чином, можна зазначити, що попри те, що ідея розбудови індустріальних парків не є новою, сучасні умови розвитку та глобалізаційні тенденції зумовлюють підвищення актуальності їхнього розвитку, а також необхідність трансформації та розбудови екоіндустріальних парків. Світова практика доводить ефективність та результативність функціонування індустріальних парків. Поштовхом для їх розвитку в Україні стануть нещодавно прийняті зміни до податкового та митного кодексів щодо податкових та митних пільг для індустріальних парків. Важливим для розвитку індустріальних парків в Україні є світовий досвід, але його імплементація повинна відбуватися із урахуванням існуючих особливостей та умов розвитку в Україні.

Розвиток екоіндустріальних парків забезпечує екологічність промислового виробництва відповідно до принципів сталого розвитку та сприятиме:

- впровадженню засад циркулярної економіки, що дає можливість забезпечити безвідходність промислового виробництва;
- забезпеченню соціальної, економічної та екологічної збалансованості місцевого розвитку та країни загалом за рахунок дотримання засад сталого розвитку;
- зменшенню використанню вичерпаних ресурсів та застосуванню більш ефективних технологій використання відновлювальних ресурсних джерел.

Подальших досліджень у площині проблематики розвитку індустріальних парків в Україні вимагають питання трансформації індустріальних парків у екоіндустріальні та обґрунтування інституціональних умов для їхнього розвитку.

Список використаних джерел

1. Dolgen D. Eco-Industrial Parks: Experiences from Turkey / D. Dolgen, M. N. Alpaslan // Glob J Ecol. – 2020. – Vol. 5(1). – Pp. 030-032.

ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

2. Галасюк В. В. Індустріальні парки: світовий досвід та перспективи створення в Україні / В. В. Галасюк // *Економічний аналіз* : зб. наук. праць. – 2018. – Т. 28, № 1. – С. 40-50.
3. Єгоров І. Ю. Індустріальні парки в Україні: проблеми становлення та перспективи розвитку : монографія / І. Ю. Єгоров, О. М. Бойко, В. Ю. Грига. – К., 2015. – 139 с.
4. Індустріальні парки в Україні: удосконалення політики стимулювання у контексті світового досвіду: аналіт. доп. / [А. П. Павлюк та ін.]. – К. : НІСД, 2014. – 49 с.
5. Лекарь С. І. Міжнародні та вітчизняні реалії функціонування індустріальних парків / С. І. Лекарь // *Економіка промисловості*. – 2017. – № 1. – С. 80-94.
6. Національна економічна стратегія 2030 [Електронний ресурс] / Кабінет Міністрів України. – Режим доступу: <https://nes2030.org.ua>.
7. Про Індустріальні парки [Електронний ресурс] : Закон України від 21.06.2012 № 5018-VI. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5018-17#Text>.
8. Чичиренко Ю. В. Проблеми створення та функціонування індустріальних парків: аналіз та імплементація світового досвіду / Ю. В. Чичиренко, О. К. Котко // *Вісник Академії митної служби України*. Сер.: *Економіка*. – 2014. – № 1. – С. 74-82.
9. Bellantuono N. The organization of eco-industrial parks and their sustainable practices / Bellantuono N., Carbonara P. Pontrandolfo // *Journal of Cleaner Production*. – 2017. – Vol. 161. – Pp. 362-375.
10. OECD (2005). *Regulatory Impact Analysis in OECD Countries. Challenges for developing countries* Delia Rodrigo.
11. Solihah N. Regulatory Impact Analysis for XGS-PON Standardization Development in Indonesia / Solihah N., Nashiruddin M.I. and Sugesti E.S. // *13th International Congress on Ultra Modern Telecommunications and Control Systems and Workshops (ICUMT)*. – 2021. – Pp. 246-252.
12. The Role of Higher Education Institutions in the Development of EcoIndustrial Parks in Terms of Sustainable Development / S. Tulchynska, N. Shevchuk, A. Kleshchov, I. Kryshchop, Ye. Zaburmekha // *IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security*. – 2021. – Vol. 21(10). – Pp. 317-323.
13. Operation of industrial parks in the conditions of sustainable development and the paradigm of circular economy / S. Tulchynska, N. Shevchuk, O. Popelo, A. Pohrebniak, Y. Kravchyk // *Laplace em Revista (International)*. – 2021. – Vol. 7, no. 3C. – Pp. 238-247.
14. UNIDO. (2019). *International recommendations for Industrial Parks*. Vienna.

References

1. Dolgen, D., & Alpaslan, M.N. (2020). Eco-Industrial Parks: Experiences from Turkey. *Glob J Ecol.*, 5(1), 030-032.
2. Halasyuk, V.V. (2018). Industrialni parky: svitovi dosvid ta perspektyvy stvorennia v Ukraini [Industrial parks: world experience and prospects of creation in Ukraine]. *Ekonomichnyy analiz: zb. nauk. prats – Economic analysis: collection. Science. Work*, 28(1), 40-50.
3. Yehorov, I.Yu., Boyko, O.M., & Hryha, V.Yu. (2015). *Industrialni parky v Ukraini: problemy stanovlennia ta perspektyvy rozvytku [Industrial parks in Ukraine: problems of formation and prospects of development]*. DU “In-t ekonomiky ta prohnozuvannya NAN Ukrayiny”.
4. Pavliuk, A.P. et. al. (2014). *Industrialni parky v Ukraini: udoskonalennia polityky stymuliuvannia u konteksti svitovoho dosvidu: analit. dop. [Industrial parks in Ukraine: improving the policy of stimulation in the context of world experience: an analytical report]*. NISD.
5. Lekar, S.I. (2017). Mizhnarodni ta vitchyznyani realiyi funktsionuvannia industrialnykh parkiv [International and domestic realities of the functioning of industrial parks]. *Ekonomika promyslovosti – Economics of Industry*, (1), 80-94.
6. Kabinet Ministriv Ukrayiny [Cabinet of Ministers of Ukraine]. (2021). *Natsionalna ekonomichna stratehiia 2030 [National Economic Strategy 2030]*. <https://nes2030.org.ua>.
7. Pro industrialni parky [On Industrial Parks], Law of Ukraine № 5018-VI (on June 21, 2012). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5018-17#Text>.
8. Chychyrenko, Yu.V., & Kotko, O.K. (2014). Problemy stvorennia ta funktsionuvannia industrialnykh parkiv: analiz ta implementatsiia svitovoho dosvidu [Problems of creation and functioning of industrial parks: analysis and implementation of world experience]. *Visnyk Akademiyi mytnoyi sluzhby Ukrayiny. Ser.: Ekonomika – Visnyk of the Academy of Customs Service of Ukraine. Ser.: Economics*, (1), 74-82.

9. Bellantuono, N., & Carbonara, P. Pontrandolfo (2017). The organization of eco-industrial parks and their sustainable practices. *Journal of Cleaner Production*, 161, 362-375.
10. OECD (2005). Regulatory Impact Analysis in OECD Countries. Challenges for developing countries Delia Rodrigo.
11. Solihah, N., Nashiruddin, M.I., & Sugesti, E.S. (2021). Regulatory Impact Analysis for XGS-PON Standardization Development in Indonesia, *13th International Congress on Ultra Modern Telecommunications and Control Systems and Workshops (ICUMT)* (pp. 246-252).
12. Tulchynska, S., Shevchuk, N., Kleshchov, A., Kryshchop, I., & Zaburmekha, Ye. (2021). The Role of Higher Education Institutions in the Development of EcoIndustrial Parks in Terms of Sustainable Development. *IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security*, 21 (10), 317-323.
13. Tulchynska, S., Shevchuk, N., Popelo, O., Pohrebniak A., & Kravchuk Y. (2021). Operation of industrial parks in the conditions of sustainable development and the paradigm of circular economy. *Laplace em Revista (International)*, 7(3C), 238-247.
14. UNIDO. (2019). International recommendations for Industrial Parks. Vienna.

Отримано 15.12.2021

UDC 330.341.2

Nataliia Shevchuk

PhD in Technical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Economics and Entrepreneurship
National Technical University of Ukraine

“Kyiv Polytechnic Institute named after Igor Sikorsky” (Kyiv, Ukraine)

E-mail: nata520522@gmail.com. ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0355-9793>

ResearcherID: [AAV-9673-2021](https://orcid.org/AAV-9673-2021)

WORLD EXPERIENCE OF INDUSTRIAL PARKS DEVELOPMENT AND THEIR BENEFITS FOR THE DEVELOPMENT OF UKRAINE'S ECONOMY

The article summarizes the world's experience in the development of industrial parks and highlights the benefits of their operation for the economy of Ukraine. It is established that the industrial park unites various enterprises of different spheres of activity for the production of innovative, ecologically pure, highly profitable, competitive production both in the domestic and in the world market. The experience of Great Britain, Germany, Turkey, the USA, China and other countries in the development of industrial parks has been studied. Today in different countries there are different institutional benefits for the functioning of industrial parks, most often the motivator for the creation of industrial parks are tax benefits, including benefits for corporate income tax; exemption from import duties on equipment and facilities for the operation of enterprises within the industrial park; exemption from the real estate tax, land tax or land lease tax, payment of local taxes and fees; reduction of utility tariffs. The latest changes in the development of industrial parks in the Tax and Customs Code in the direction of exemption from value added tax are analyzed; income tax exemption; empowering local authorities to set preferential rates for real estate tax and land fees. Enterprises that unite within the industrial park have such advantages as receiving a set of services for the organizational and legal regulation of activities through the transfer of some functions to the management company of the industrial park; expanding access to resources, including financial resources; cost reduction through sharing infrastructure; expanding opportunities to enter international markets; obsession with scientific, technical and innovative activities; institutional consolidation of certain preferential operating conditions.

Key words: industrial park, eco-industrial park, development, industrial development, privileges.

Fig.: 1. References: 18.